

نشرکانه

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

مؤلف، محمد علی، ۱۳۰۳ -

خواب آشفته نفت: دکتر مصدق و نهضت ملی ایران / محمد علی مؤلف. — تهران: نشر کارنامه، ۱۳۷۸.
ج ۲. (۱۱۴۴ ص.). — (کارنامه تاریخ؛ ۲)

(ج ۱) ۲-2-964-431-023-ISBN 978 (دوره) 5-5-964-431-022-ISBN 978

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا (فهرست نویسی پیش از انتشار).
کتابنامه.

سال شمار (روز شمار ملی شدن صنعت نفت).

۱. نفت — ایران — صنعت و تجارت — ملی شدن. ۲. ایران — تاریخ — پهلوی، ۱۳۲۰-۱۳۵۷ —
کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲. ۳. مصدق، محمد، ۱۲۶۱-۱۳۴۵. ۴. نهضت مقاومت ملی ایران. الف. عنوان.
ب. عنوان: دکتر محمد مصدق و نهضت ملی ایران.

۹۵۵/۰۸۲۴

DRS ۱۵۱۷/م ۸ خ ۹

م ۷۸-۹۹۰۵

کتابخانه ملی ایران

کارنامه تاریخ

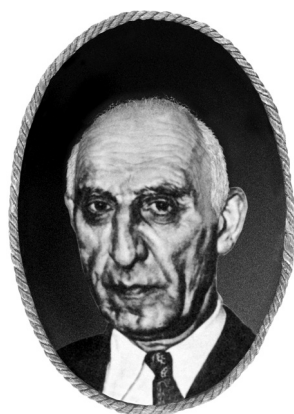
به یاد محمد زهرایی

• ۱۳۹۲-۱۳۲۸ •

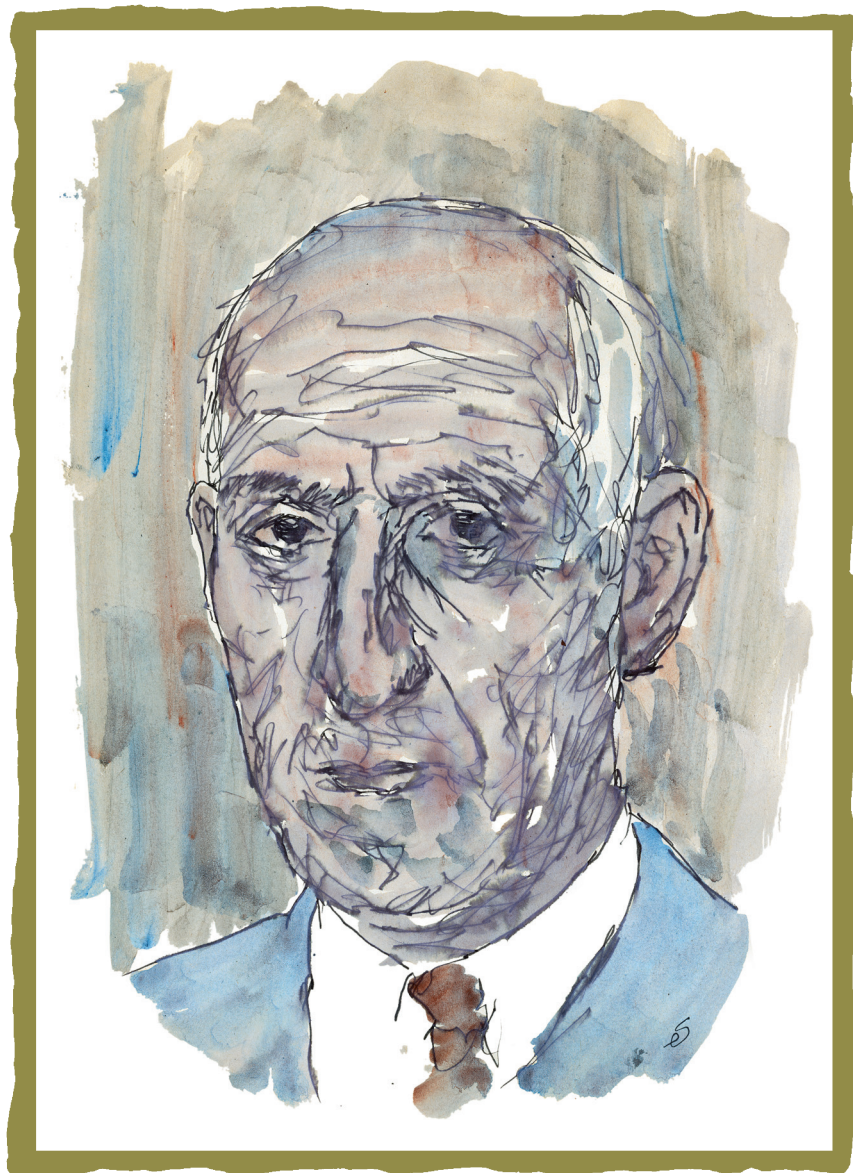
بنیان‌گذار نشر کارنامه

کتاب برگزیده سال ۱۳۷۹

دکتر
مصدق
و
نہضت
ملی
ایران

چهرهٔ دکتر محمد مصدق، سیاه‌قلم و آبرنگ، کار نجف دریابندری، ۱۳۵۸.

خواب آشفته نفت
دکتر مصدق ونهضت ملی ایران
(حلقه دوم، جلد اول)

محمد علی موحد

تهران، بهار ۱۴۰۲

خواب آشفته نفت
دکتر مصدق و نهضت ملی ایران
حلقه دوم، جلد اول

آماده سازی کارگاه نشر کارنامه

واحد ویرایش مهرداد خاکزاد، مجید رنجبر و سمیه منیر
حروف چینی و صفحه آرایی زهره جعفرپور، شهلا شمس و عادل قشقایی
نمایه (فهرست راهنما) دکتر نورالله مرادی
با همکاری آفرین و نازنین مرادی
روزشمار ملی شدن صنعت نفت بهنام صدری

طرح و اجرای روی جلد ۱۲ استودیو دوازده و دوازده
عسل کاوسی و میم درخشانی

آرایش سرفصل ها کیانوش لطیفی
عکس روی جلد (دکتر مصدق) از مجموعه شخصی آقای محمد علی جعفری، مطبعه چی
عکس صفحه ۵ جلد اول و دوم دکتر محمد مصدق، مرد سال، مجله نایم ۱۹۵۳
ناظر چاپ محسن حقیقی
لینوگرافی فرایندگودیا
چاپ ایبانه
صحافی علی

چاپ اول، ۱۳۷۸
چاپ نهم، بهار ۱۴۰۲ ۱۱۰۰ نسخه

همه حقوق چاپ و نشر این اثر انحصاراً برای نشر کارنامه محفوظ است.
هرگونه استفاده از کتاب آرایشی و عناصر آرایشی این کتاب اکیداً ممنوع است، همچنین هر نوع استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن به هر صورت (چاپ، فتوکپی، کتاب صوتی و الکترونیک و نشر در فضای مجازی)، کلاً و جزئاً، ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

مراکز پخش و فروش:

پخش کارنامه، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، شماره ۱۳۵، تلفن: ۰۲۶۱۱۷۹۸۵، ۰۲۶۱۱۷۹۸۶ و ۰۲۶۱۱۷۹۸۵ و ۰۹۱۲۶۴۳۹۱۵۱
فروشگاه بزرگ شهر کتاب نیاوران با همکاری نشر کارنامه، خیابان شهید باهنر (نیاوران)، شماره ۱۳۷
تلفن: ۰۲۲۲۸۵۹۶۹ • فکس: ۰۲۲۸۰۸۱۹۲

نشر کارنامه: خیابان کریم خان زند، تقاطع میرزای شیرازی، شماره ۱۱۱، واحد یک، تهران: ۰۲۱۵۹۷۹۸۵۷۳۱، تلفن: ۰۸۸۹۰۴۰۸۳

فهرست

سخنی با خواننده و سپاس‌گزاری	۳۱
دیباچه‌ای بر چاپ دوم	۳۵
دیباچه : خواب آشفته نفت	۴۹
دستاویزی تازه برای مداخله جویی	۵۲
نیست آن سوتر ز عبادان دهی	۵۵
آبادان در تب و تاب خلع ید	۵۷
۲۸ مرداد در خرمشهر	۶۵
یادداشت‌های حسیی	۶۵
بخش یکم : چگونه طوفان برخاست	۷۵
فصل یکم : مأموریت ناخواسته	۷۷
زمینه تاریخی	۷۷
آغاز ماجرا	۷۸
شوروی و درخواست امتیاز	۷۹
قانون تحریم امتیاز نفت؛ نخستین اقدام مصدق در زمینه نفت	۸۰
راه حل پیشنهاد شده از سوی دکتر مصدق	۸۱
نفت شمال در کنفرانس یالتا	۸۳
واکنش دولت شوروی و غائله آذربایجان	۸۴
موافقت‌نامه قوام - سادچیکف	۸۵

۸۶	قانون استیفای حقوق ایران از نفت جنوب
۸۸	مأموریت ناخواسته
۸۹	مذاکرات در دولت ساعد
۹۱	مشاوران خارجی دولت
۹۱	تعدیل قرارداد یا تجدید نظر در آن؟
۹۳	کمپانی هم خواهان مذاکرات بود
۹۴	اختلاف اساسی در برداشت از مذاکره
۹۵	تقی زاده و قرارداد نفت
۹۸	تقی زاده و پیشنهاد استیفای حقوق ایران از نفت جنوب
۱۰۲	مذاکرات بی نتیجه اواخر ۱۳۲۷
۱۰۳	دلوایسی های شاه
۱۰۴	آخرین پیشنهاد کمپانی و نظریات مشاوران دولت
۱۰۵	ساعد و تقی زاده شاه را از مداخله برحذر می دارند
۱۰۷	آیا ملی کردن نفت کار امریکایی ها بود؟
۱۰۷	تنزل نرخ لیره و اثر آن
۱۰۹	فصل دوم : باده گساری با اژدهای هفت سر
۱۰۹	عصر ترور و آشوب
۱۱۰	مردی فرصت طلب و بی ایمان
۱۱۱	لایحه گس - گلشایان
۱۱۲	مجلس شانزدهم و تشکیل جبهه ملی
۱۱۴	دولت منصور و تشکیل کمیسیون مخصوص نفت
۱۱۵	تشکیل کمیسیون خاص نفت
۱۱۶	بندبازی های سیاسی رزم آرا
۱۱۸	درماندگی رزم آرا در برابر مشکل نفت
۱۱۹	داستان پنجاه - پنجاه
۱۲۴	کج تابی های انگلیسی ها
۱۲۶	بن بست لایحه نفت
۱۲۷	رزم آرا و فشار بریتانیا
۱۲۸	آخرین پیشنهاد انگلیس به رزم آرا
۱۲۹	سفارت امریکا و ارزیابی وضع رزم آرا
۱۲۹	پایان کار رزم آرا
۱۳۱	دکتر فاطمی و پیشنهاد ملی شدن نفت

۱۳۴	اصل ملی شدن صنعت نفت.....
۱۳۵	داوری درباره رزم آرا.....
۱۳۹	آیا رزم آرا به خیال ملی کردن نفت افتاده بود؟.....
۱۴۱	رزم آرا از دید کیانوری و فردوست.....
۱۴۱	واکنش انگلیس و شوروی و آمریکا.....

بخش دوم : هشت ماهه اول، دوران امیدواری ها..... ۱۴۷

فصل سوم : حسین علا و دولت مستعجل او..... ۱۴۹

۱۴۹	مصدق در کمیسیون نفت.....
۱۵۰	پیشنهاد نخست وزیری به مصدق.....
۱۵۱	قرعه فال به نام علا زده می شود.....
۱۵۴	سفر مکی به تهران و لندن.....
۱۵۶	نخستین پیشنهاد بریتانیا.....
۱۵۸	استعفای علا.....
۱۵۸	سردرگمی شاه در میان قوام و سید ضیا.....
۱۵۹	زمینه سازی برای آوردن سید ضیا.....
۱۶۲	نخست وزیری مصدق.....
۱۶۳	داوری درباره علا.....

فصل چهارم : خلع ید و موضع گیری های بریتانیا و آمریکا..... ۱۷۱

۱۷۱	دولت مصدق و خلع ید.....
۱۷۱	مقررات عمده قانون خلع ید.....
۱۷۲	مراحل اجرای قانون.....
۱۷۴	اولین برخورد هیئت خلع ید با دستگاه نفت.....
۱۷۵	لایحه مجازات خرابکاران و عزل دریک.....
۱۷۶	ماجرای اسناد خانه سدان.....
۱۷۸	توقف کامل چرخ صنعت.....
۱۷۸	روایت بازرگان از جریان خلع ید.....
۱۸۳	نخستین ضربه مشترک انگلیس و آمریکا.....
۱۸۴	استناد بریتانیا به شرط ثبات در قرارداد.....
۱۸۵	رایزنی بریتانیا و وزارت امور خارجه آمریکا.....

بیانیه نامنتظر وزارت امور خارجه امریکا.....	۱۸۶
خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم.....	۱۸۷
حساب‌های سرانگشتی.....	۱۸۸
پاسخ مصدق به بیانیه امریکا و انگلیس.....	۱۹۰
واکنش امریکا.....	۱۹۱
اختلاف نظرهای امریکا و انگلیس.....	۱۹۲
نگرش دولت‌مردان بریتانیایی درباره ایران.....	۱۹۳
اعزام جاسوسان بریتانیایی به ایران.....	۱۹۴
امریکاییان چه می‌اندیشیدند؟.....	۱۹۴
برنامه تبلیغاتی بریتانیا در امریکا.....	۱۹۷
تحلیل پیامدهای مداخله شوروی در ایران.....	۱۹۹
نگرانی امریکا از جانب مصدق.....	۲۰۰
چارچوب اصلی سیاست امریکا.....	۲۰۱
تبیین اساسی روش امریکا با مقاصد مصدق.....	۲۰۲
ارزیابی مشترک سفارتخانه‌های امریکا و انگلیس.....	۲۰۴
اظهار نظر کاردار سفارت انگلیس.....	۲۰۵
فصل پنجم : مذاکرات تهران	۲۰۹
مصدق در خانه سفیر امریکا.....	۲۰۹
نامه ترومن به مصدق و اتلی.....	۲۱۰
مذاکرات با جکسن.....	۲۱۱
عکس‌العمل در برابر شکست مذاکرات.....	۲۱۴
نامه مصدق به ترومن.....	۲۱۵
گزارش مهم‌گریدی.....	۲۱۶
مقدمات اعزام هریمن به ایران.....	۲۱۷
نامه مجدد ترومن به مصدق و پیشنهاد اعزام هریمن.....	۲۱۸
یادداشت موریسن به هریمن.....	۲۲۰
هریمن و تظاهرات ضد امریکایی در تهران.....	۲۲۰
نخستین ملاقات‌ها.....	۲۲۱
گزارش هریمن به واشنگتن.....	۲۲۳
امیدواری‌های هریمن.....	۲۲۵
هریمن و شپرد.....	۲۲۶
پیش شرط تجدید مذاکرات.....	۲۲۶

۲۳۰	جمع‌بندی هریمین و موافقت‌های ایران
۲۳۱	نظریات لوی
۲۳۱	مذاکرات استوکس
۲۳۳	موارد هشت‌گانه پیشنهاد استوکس
۲۳۴	مواضع مصدق در برابر پیشنهاد استوکس
۲۳۶	اول شهریور ماه تا ۱۵ مهر ماه ۱۳۳۰
۲۳۸	گزارش مصدق از مذاکرات استوکس
۲۴۰	دیدار گریدی از شاه و مصدق
۲۴۱	آخرین اظهار نظر رسمی و صریح گریدی
۲۴۲	سیاست کجدار و مریز
۲۴۳	مسئله وام اکزیم بانک
۲۴۴	تعویض سفیر امریکا در ایران
۲۴۵	نامه‌ای که مصدق به هریمین فرستاد
۲۴۷	امریکا احساس خطر می‌کند
۲۵۱	فصل ششم : جبهه‌های مختلف تهاجم علیه ایران
۲۵۱	خوشحالی بریتانیا از تضعیف جبهه ایران در امریکا
۲۵۲	مجلس همین‌جاست
۲۵۴	شکایت بریتانیا به شورای امنیت
۲۵۴	کش‌مکش بر سر کارشناسان خارجی
۲۵۵	گفت و گوهای علا و هندرسن
۲۵۶	نگرانی‌های شاه
۲۵۸	درد دل شاه با سفیر امریکا
۲۶۰	طرح براندازی دولت مصدق
۲۶۲	طرح اشغال نظامی آبادان
۲۶۴	جدال بر سر اجرای طرح
۲۶۵	شکایت انگلستان به دیوان دادگستری بین‌المللی
۲۶۷	شرکت نفت و تقاضای مراجعه به داوری
۲۶۷	مداخله دولت بریتانیا در دیوان
۲۶۸	تقاضای قرار تأمین
۲۶۹	مبانی استدلال بریتانیا
۲۷۲	خلاصه مضمون لایحه ایران
۲۷۵	ایرادهای ایران بر صلاحیت دیوان

۲۷۶		ملاحظات دربارۀ لایحۀ ایران
۲۷۶		موافقت دیوان با تقاضای بریتانیا
۲۷۷		روایت حسن صدر درخصوص تهیه لایحه
۲۸۳		فصل هفتم : مصدق در امریکا
۲۸۳		طرح شکایت انگلستان در شورای امنیت
۲۸۳		مصدق و همراهان
۲۸۴		فعالیت‌های پشت پرده
۲۸۵		گفت وگوهای دکتر مصدق با سفیر امریکا: آزادی ملت را نمی‌توان مورد معامله قرارداد
۲۸۷		مباحثات واشنگتن در آستانۀ ورود مصدق
۲۸۷		نخستین مذاکرات مصدق - مک‌گی
۲۹۰		انتظار کمک از امریکا
۲۹۰		بهای نفت و مسئلۀ غرامت
۲۹۱		اهمیت مدیریت و دانش فنی
۲۹۲		هماوردی دو سیاستمدار
۲۹۳		مذاکرات اجسن - ترومن
۲۹۴		مصدق اوقاتش تلخ است
۲۹۵		حکایت حال سه کشور نفت خیز
۲۹۶		نگرانی امریکا از جهت اصل پنجاه - پنجاه
۲۹۷		دکتر مصدق در شورای امنیت
۲۹۸		بن بست در شورای امنیت
۳۰۰		تبادل نظرهای دکتر مصدق با مک‌گی
۳۰۱		مسئلۀ غرامت
۳۰۲		اصول مورد قبول دکتر مصدق
۳۰۳		مصدق و ترومن
۳۰۵		سقوط کابینۀ کارگری و پیروزی محافظه کاران
۳۰۶		چاره اندیشی‌های مصدق
۳۰۷		مصدق و چهار شرط اساسی قرارداد
۳۰۹		مشکل حقوقی قراردادها
۳۱۰		توافق‌های کاملاً محرمانه
۳۱۱		مشکل بهای نفت
۳۱۴		اصول پیشنهادهای مصدق - مک‌گی
۳۱۷		تفاهم‌های جانبی

فصل هشتم : بن بست بزرگ ۳۲۱

- ۳۲۱ نخستین واکنش بریتانیا
- ۳۲۱ مذاکرات اچسن-ایدن
- ۳۲۲ در برابر بن بست
- ۳۲۴ واکنش وزارت خارجه آمریکا
- ۳۲۵ ارزیابی مشترک سفارت‌های آمریکا و انگلیس
- ۳۲۶ هشدارهای سفارت آمریکا
- ۳۲۹ بحث پیشنهاد درکابینه انگلیس
- ۳۳۰ حرف آخر بریتانیا
- ۳۳۱ پیشنهاد مشارکت امریکایی‌ها
- ۳۳۲ واکنش احتیاط آمیز آمریکا
- ۳۳۴ دلیلی برای شتاب‌زدگی وجود نداشت
- ۳۳۵ مصدق و خبر قطعی رد پیشنهاد
- ۳۳۷ مصدق و درخواست رسمی وام
- ۳۳۸ اصول مورد درخواست بریتانیا
- ۳۳۸ نظریات وزارت خارجه آمریکا
- ۳۳۹ برداشت‌های نومیدانه اچسن از موضع بریتانیا
- ۳۴۱ آخرین مذاکرات پاریس در مورد ایران
- ۳۴۲ رایزنی‌ها و چاراندیشی‌های روزهای آخر
- ۳۴۳ نامه مصدق به ترومن
- ۳۴۴ چرخش در سیاست آمریکا
- ۳۴۶ اظهار نظر شگفتی‌انگیز مصدق
- ۳۴۸ آخرین تیر ترکش
- ۳۵۰ خاطرات غلامحسین مصدق
- ۳۵۰ برداشت مک‌گی از رفتار مصدق
- ۳۵۲ بازگشت از آمریکا

بخش سوم : هشت ماهه دوم، دوران سرخوردگی‌ها... ۳۵۳

فصل نهم : مذاکرات با بانک بین‌المللی ۳۵۵

- ۳۵۵ گزارش دکتر مصدق به مجلس
- ۳۵۶ دو نکته بسیار مهم

- درخواست قرضه از امریکا..... ۳۵۷
- سابقه مذاکره با بانک بین‌المللی..... ۳۵۸
- چارچوب کلی طرح..... ۳۵۹
- مشکلات طرح..... ۳۶۰
- مذاکرات دو ساعته با هندرسن..... ۳۶۱
- راه حل پیشنهادی مصدق..... ۳۶۲
- نمایندگان بانک در تهران..... ۳۶۳
- سفر نمایندگان بانک به جنوب..... ۳۶۳
- تنهایی مصدق..... ۳۶۵
- چرچیل در کمین..... ۳۶۵
- نامه مهم هندرسن..... ۳۶۶
- مذاکرات مهم اچسن - ایدن..... ۳۶۸
- یافته‌های نمایندگان بانک..... ۳۷۳
- مصدق بار دیگر اتمام حجت می‌کند..... ۳۷۴
- طرح هندرسن..... ۳۷۵
- مصدق روشی محتاطانه‌تر برمی‌گزیند..... ۳۷۵
- پافشاری امریکا در موضع منفی خود..... ۳۷۹
- ارزیابی سیا..... ۳۷۹
- مصدق و مسئله کمک نظامی امریکا..... ۳۸۰
- کوشش بیش‌تر در تضعیف موقعیت مصدق..... ۳۸۱
- بریتانیا بر عناد خود باقی است..... ۳۸۱
- نامه مصدق به ترومن..... ۳۸۲
- فشار بریتانیا بر بانک بین‌المللی..... ۳۸۳
- مواد دوازده گانه یادداشت گارنر..... ۳۸۴
- مباحثات ریبر و حسینی..... ۳۸۶
- تجزیه و تحلیل بانک و حساب حسینی..... ۳۸۸
- اشاره‌ای به فضای مذاکرات..... ۳۸۹
- گفت‌وگوهای گارنر در لندن..... ۳۹۰
- مراجعت پرودام به تهران و تعقیب مذاکرات..... ۳۹۱
- بن بست مذاکرات..... ۳۹۳
- تحلیلی درباره علل شکست..... ۳۹۳
- اعلامیه نهایی..... ۳۹۶
- سازمان مدیریت..... ۳۹۶
- جمع‌بندی اوضاع..... ۳۹۸

فصل دهم : فروپاشی جبهه داخلی و انتخابات مجلس هفدهم..... ۴۰۱

- در اندیشه انتخابات..... ۴۰۱
- آشوب‌های تهران از ۷ آبان تا ۱۴ آذر ۱۳۳۰..... ۴۰۳
- ماجرای نیمه آذرماه..... ۴۰۵
- جبهه ملی در پایان نخستین سال ملی شدن نفت..... ۴۰۹
- گیرودار انتخابات..... ۴۱۰
- آیت الله کاشانی و زمینه‌های رنجش..... ۴۱۳
- ضعف رهبری..... ۴۱۵
- گشایش مجلس..... ۴۱۶
- شکایت مصدق..... ۴۱۷
- درگیری بر سر اعتبارنامه‌ها..... ۴۱۸
- انتخاب هیئت رئیسه مجلس..... ۴۱۹
- انتخابات ایران از دیدگاه خارجیان..... ۴۲۰
- بازتاب انتخابات در روابط شاه و مصدق..... ۴۲۳

فصل یازدهم : دیوان دادگستری بین‌المللی..... ۴۲۵

- مقدمات کار..... ۴۲۵
- اختلاف نظرها و ناخشنودی‌های مصدق..... ۴۲۸
- تهیه پیش‌نویس نطق مصدق و انتخاب قاضی اختصاصی..... ۴۳۲
- شروع رسیدگی و مواضع طرفین..... ۴۳۴
- بیانات دکتر مصدق..... ۴۳۷
- احتجاجات طرفین..... ۴۴۰
- تحلیل حقوقی دیوان..... ۴۴۱
- رای جداگانه قاضی انگلیسی..... ۴۴۳
- بحث شناسایی اصل ملی شدن نفت..... ۴۴۴

فصل دوازدهم : هفته‌هایی که آبستن حوادث بود..... ۴۴۷

- جمع‌بندی اوضاع تا خرداد ۱۳۳۱..... ۴۴۷
- سوابق قوام السلطنه..... ۴۴۸
- نامه اعتراض قوام..... ۴۴۹
- قوام بر سید ضیا پیشی می‌گیرد..... ۴۵۱

۴۵۲	تقی‌زاده و نقش او
۴۵۳	مصدق و حزب توده
۴۵۵	مصدق و عناصر راست
۴۵۸	رایزنی‌های علا و هندرسن
۴۶۰	مصلحت‌اندیشی‌های هندرسن
۴۶۱	صالح و جانشینی مصدق
۴۶۱	نظر نامساعد امریکا دربارهٔ صالح
۴۶۲	وعدۀ مساعدت به جانشین مصدق
۴۶۳	محکم‌کاری‌های علا
۴۶۴	ملاقات هندرسن و قوام
۴۶۴	مذاکرات مستقیم شاه با هندرسن
۴۶۶	شاه و حسین مکی
۴۶۷	بازگشت مصدق از سفر لاهه
۴۶۸	نامزدان نخست‌وزیری
۴۶۹	رأی تمایل مجلس به زمامداری مصدق
۴۷۰	تفصیل وقایع در روایت علا
۴۷۳	روایت خبرگزاران سفارت انگلیس

فصل سیزدهم : دولت قوام و قیام سی‌ام تیرماه ۱۳۳۱..... ۴۷۵

۴۷۵	به دنبال رأی تمایل مجلس
۴۷۶	ملاقات با شاه و استعفای مصدق
۴۷۷	شاه بر سر دو راهی
۴۷۹	روایت مجلهٔ خواندنی‌ها
۴۸۱	زمامداری قوام
۴۸۲	کشتیبان را سیاستی دگر آمد
۴۸۵	روایت ارسنجانی
۴۸۵	قوام در بن‌بست
۴۸۷	امیدهای پوچ قوام
۴۸۸	نمایندگان جبههٔ ملی در دربار
۴۹۰	اوج درگیری‌ها
۴۹۳	استعفای قوام
۴۹۵	شعارهای تند بقایی
۵۰۱	ارتش در معرض اتهام

۵۰۳		دکتر بقایی و نقش او
۵۰۴		سپهبدی در خانه قوام
۵۰۶		قوام، بریتانیا و امریکا
۵۰۹		یادداشت‌های جلد اول
۵۶۱		بخش چهارم : سیزده ماه نحس
۵۶۳		فصل چهاردهم : تنور داغ تابستان
۵۶۳		زمامداری مجدد دکتر مصدق
۵۶۴		برنامه دولت دوم مصدق
۵۶۵		فراکسیون نهضت ملی
۵۶۶		مخالفت آیت‌الله کاشانی با انتصابات مصدق
۵۶۷		مصادره اموال قوام
۵۶۸		شهید واقعی سیام تیر
۵۶۹		عفو و آزادی خلیل طهماسبی
۵۷۰		وضع محدودیت‌ها بر دربار و درخواست اختیارات
۵۷۱		تجدید حکومت نظامی در تهران
۵۷۲		گسترش دامنه مخالفت‌ها
۵۷۳		انتخاب آیت‌الله کاشانی به ریاست مجلس
۵۷۵		رویارویی آیت‌الله کاشانی و مصدق
۵۷۶		مشاوره با شاخت
۵۷۸		مصدق مذاکرات نفت را از سرمی‌گیرد
۵۷۹		گفت‌وگوی عتاب‌آلود با هندرسن
۵۸۲		جمع‌بندی هندرسن از نظریات مصدق
۵۸۴		ارزیابی مشترک سفارت بریتانیا و امریکا
۵۸۵		زمینه‌سازی برای پیشنهاد مشترک
۵۸۶		برآوردهای پشت پرده
۵۸۷		یادداشت مصدق به سفارت انگلیس
۵۸۸		پیام ایدن و نقشه تازه بریتانیا
۵۸۹		تاکتیک جدید مخالفان
۵۹۰		واکنش اچسن به پیام ایدن - پیشنهاد تازه مصدق
۵۹۲		پیام عتاب‌آلود چرچیل به ترومن
۵۹۳		پاسخ ترومن

۵۹۳	پیش‌نویس چرچیل
۵۹۵	پیام مشترک چرچیل - ترومن
۵۹۷	کلنجر ترومن با چرچیل
۵۹۸	واکنش خشم آلود مصدق
۵۹۹	پیشنهاد متقابل مصدق
۶۰۱	گزارش دکتر مصدق به مجلس
۶۰۱	متن فارسی پیام مشترک ترومن - چرچیل
۶۰۳	ایرادهای مصدق بر مضمون پیام
۶۰۵	موضع حقوقی مصدق
۶۰۵	طرح پیشنهاد متقابل مصدق
۶۰۶	کج‌تابی‌های مجلس

فصل پانزدهم : برگ‌ریزان خزان

۶۱۱	جابه‌جایی‌ها در جبهه داخلی
۶۱۲	تسلیم متن رسمی پیشنهاد متقابل ایران
۶۱۴	تبادل نظرهای چرچیل و ترومن
۶۱۶	پاسخ بریتانیا و امریکا
۶۱۷	پاسخ مصدق به نامه اچسن
۶۱۸	پاسخ نامه ایدن
۶۱۸	کوشش برای پیشنهاد راه‌حل جدید
۶۲۰	اصرار بریتانیا بر موضع منفی خود
۶۲۱	پاسخ رسمی ایدن به مصدق
۶۲۲	واکنش مصدق به نامه ایدن
۶۲۳	کوشش امریکا برای جلوگیری از قطع روابط ایران و بریتانیا
۶۲۳	کنکاش نمایندگان امریکا با نمایندگان بریتانیا
۶۲۵	انعکاس خبر قطع رابطه در لندن
۶۲۸	نظرسنجی‌های هندرسن در اواسط سال ۱۳۳۱
۶۲۹	ارزیابی‌های وزارت خارجه امریکا
۶۳۰	ملاحظات مهم هندرسن
۶۳۲	مکاتبه وزرای دفاع و خارجه امریکا درباره ایران
۶۳۳	طرح جدید امریکا
۶۳۵	رایزنی با کارتل نفت
۶۳۶	پیام محرمانه هندرسن به مصدق

۶۳۸	واکنش محتاطانه مصدق
۶۳۸	وام اکزیم بانک
۶۳۹	جزئیات طرح امریکا
۶۴۰	مخالفت انگلستان با غرامت مقطوع

فصل شانزدهم : زمستان سرد و سیاه

۶۴۳	جمع‌بندی اجسن از نتیجه مذاکرات
۶۴۵	مشکل اساسنامه دیوان
۶۴۶	چانه زدن‌های هندرسن با مصدق
۶۴۹	مذاکرات بابرود در لندن
۶۴۹	مصدق انعطاف نشان می‌دهد
۶۵۱	حساب‌های مصدق
۶۵۲	پاسخ حساب‌شده آیدن
۶۵۴	دستورکار داوری
۶۵۵	چرا مصدق از پیشنهاد غرامت مقطوع فاصله گرفت؟
۶۵۷	استمالت آیدن از امریکاییان
۶۵۹	چارچوب آخرین پیشنهاد بریتانیا - امریکا
۶۶۲	مذاکرات هفت ساعته با مصدق
۶۶۵	پاسخ کتبی مصدق و چک و چانه زدن‌ها
۶۶۶	دشواری‌های مصدق
۶۶۷	غرامت از دست دادن کسب و کار
۶۶۸	مشکل تراشی‌های مجدد بریتانیا
۶۶۹	توضیحات بیش‌تر مصدق
۶۷۰	موشکافی‌ها و تردیدها
۶۷۲	نومیدی هندرسن
۶۷۳	موضع‌گیری مصدق در برابر دولت جمهوری خواهان
۶۷۶	گفت‌وگوهای دالس - آیدن
۶۷۸	پیشنهاد تجدید نظر شده مشترک بریتانیا و امریکا

فصل هفدهم : نهم اسفند ۱۳۳۱ و جدا شدن قطعی صف‌ها

۶۸۱	آذر، ماه آخر پاییز
۶۸۲	مصدق و اتهام بستن مجلس

۶۸۲	 لایحه تمدید اختیارات
۶۸۳	 مصدق در برابر شاه و کاشانی
۶۸۵	 تحول بسیار مهم در روابط شاه و مصدق
۶۸۷	 نقشه سفر شاه به خارج
۶۸۷	 شاه میان زاهدی و صالح
۶۸۸	 هندرسن به ملاقات مصدق می‌رود
۶۸۹	 سه مسئله مهم مورد اختلاف
۶۹۰	 موافقت مصدق با سفر شاه
۶۹۰	 شاه اعصابش خراب است
۶۹۲	 لندن درها را می‌بندد
۶۹۲	 خبری که می‌بایست محرمانه بماند
۶۹۲	 غائله نهم اسفند
۶۹۴	 تقاضای ملاقات مرموز
۶۹۶	 روایت دیگری از مصدق
۶۹۸	 مصدق چگونه از مخمصه جان به دربرد؟
۷۰۰	 جمع‌بندی سیا
۷۰۱	 بحث ایران در شورای امنیت ملی امریکا
۷۰۴	 مذاکرات پشت پرده
۷۰۵	 انعکاس برخورد مصدق در واشنگتن
۷۰۶	 تبادل نظرهای ایزنهاور و دالس با آیدن
۷۰۶	 گزارش آیدن به چرچیل
۷۰۷	 دنباله مذاکرات دو وزیر خارجه
۷۰۸	 دمسازی دالس با آیدن
۷۰۸	 اعلامیه امریکا و واکنش مصدق
۷۰۹	 تحلیل هندرسن از موقعیت مصدق
۷۱۱	 بحث مجدد اوضاع ایران در شورای امنیت ملی امریکا
۷۱۲	 تعلیمات جدید دالس به هندرسن
۷۱۳	 گزارش آخر سال مصدق
۷۱۶	 واکنش‌های گزارش مصدق
۷۱۹	 فصل هجدهم : در کام گردباد
۷۱۹	 خودداری مصدق از ملاقات با شاه
۷۲۰	 علمای نهم اسفند

۷۲۲	آیت‌الله بروجردی خود را کنار می‌کشد
۷۲۳	بن‌بست کامل مسئله نفت
۷۲۵	هندرسن و مصدق در پایان سال ۳۱
۷۲۶	زاهدی نامزد کودتا
۷۲۹	تلاش‌های علا
۷۲۹	تردیدهای شاه
۷۳۱	تبانی علا و هندرسن
۷۳۲	روز سرنوشت ساز
۷۳۵	کمیسیون هشت نفری و تفسیر قانون اساسی
۷۳۷	وزارت دربار و استعفای علا
۷۳۸	باز بحث از سفر شاه
۷۴۰	ابوالقاسم امینی و کفالت دربار
۷۴۱	دزدها عسس را دزدیدند
۷۴۲	جنایت شرم‌آور افسران بازنشسته
۷۴۴	اتهام شکنجه
۷۴۵	زاهدی در مجلس بست می‌نشیند
۷۴۶	بقایی و اتهام معاونت در قتل
۷۴۶	گسیختگی سلسله اسناد و سکوت محض
۷۴۷	پیام‌های دکتر مصدق به شاه
۷۴۹	پیام مصدق به دالس
۷۵۰	پاسخ جان فاستر دالس
۷۵۲	شاه و امان‌نامه چرچیل
۷۵۳	ملاقات محرمانه هندرسن با شاه
۷۵۵	نامه مصدق به ایزنهاور
۷۵۶	پاسخ ایزنهاور به مصدق
۷۵۸	شکست کاشانی در انتخابات ریاست مجلس
۷۵۹	صیاد آزادی
۷۶۱	اندیشه انحلال مجلس
۷۶۴	سالگرد سی‌ام تیر
۷۶۶	وحشت ملکی از رونق کار توده‌ای‌ها
۷۶۷	اندیشه تشکیل حزب فراگیر
۷۶۹	گزارش کاردار سفارت امریکا
۷۶۹	همه‌پرسی
۷۷۱	مخالفت کاشانی با همه‌پرسی

- ۷۷۲ در منزل آیت الله کاشانی
 ۷۷۲ فتوا برای تحریم همه‌پرسی
 ۷۷۴ نتیجه همه‌پرسی
 ۷۷۵ اعلام خطر از سوی دالس
 ۷۷۶ سخنان ایزنهاور و اعتراض صالح
 ۷۷۷ گزارشی از منابع داخلی

 ۷۸۱ فصل نوزدهم : کودتا

 ۷۸۱ جمع‌بندی اوضاع در آستانه کودتا
 ۷۸۴ پیروزی در ظاهر و فروپاشی از درون
 ۷۸۵ راه حل کودتا
 ۷۸۷ نگاهی به عقب: سازماندهی جاسوسان بریتانیا
 ۷۸۹ قطع روابط سیاسی و انتقال ابتکار عملیات به سازمان سیا
 ۷۹۱ طرح موسوم به عملیات چکمه
 ۷۹۲ واکنش نخستین امریکا
 ۷۹۳ ادامه مذاکرات در واشنگتن
 ۷۹۴ انگلیسی‌ها چه دارند و چه می‌خواهند؟
 ۷۹۵ نومیدی انگلیسی‌ها
 ۷۹۵ پیامدهای تغییر دولت در امریکا
 ۷۹۷ طرح آژاکس: این طور باید از دست آن دیوانه خلاص شد
 ۷۹۹ اشرف پهلوی و فرستادگان انگلیس و امریکا
 ۸۰۰ اشرف در تهران
 ۸۰۱ گفت‌وگوهای تلفنی دو برادر
 ۸۰۳ نرمن شوارتسکف
 ۸۰۴ شاه و روزولت
 ۸۰۶ کودتای ناموفق ۲۵ مرداد
 ۸۰۷ روایت دکتر مصدق از ماجرا
 ۸۰۹ ابلاغیه دولت
 ۸۱۱ دکتر فاطمی و سرمقاله‌های باختر امروز
 ۸۱۱ میتینگ بزرگ بهارستان
 ۸۱۲ روایت مهندس حسینی
 ۸۱۳ دنباله جوش و خروش
 ۸۱۵ کنفرانس مطبوعاتی سخنگوی دولت

۸۱۶		دستور جلوگیری از تظاهرات
۸۱۶		در جبهه مخالف چه خبر بود؟
۸۱۷		شاه در بغداد
۸۱۹		نقشه تصرف پایتخت
۸۱۹		گفت وگو با قشقایی‌ها
۸۲۰		سر درگمی سران نهضت
۸۲۳		هندرسن در ملاقات با مصدق
۸۲۶		روایت کرمیت (کیم) روزولت
۸۲۹		مصدق چه می‌اندیشید؟
۸۳۰		خاطرات دکتر غلامحسین صدیقی
۸۳۶		روایت مهندس حسینی
۸۳۹		مصدق در باشگاه افسران
۸۴۱		فصل بیستم : کارنامه مصدق
۸۴۱		گزارش ماجرای کودتا از هندرسن
۸۴۳		عوامل پیروزی کودتا از نظر هندرسن
۸۴۴		تعلیقی بر تحلیل هندرسن
۸۴۵		خودداری مصدق از فراخوان مردم
۸۴۶		نومیدی از حل مسئله نفت
۸۴۸		تیرماه ۱۳۳۱ و استعفای مصدق
۸۵۰		شدت نومیدی در دوره دوم زمامداری
۸۵۰		تندی مصدق با حسینی
۸۵۲		آلت و علت
۸۵۲		اندیشه‌های مصدق در آستانه کودتا
۸۵۴		«بهتر است زودتر خودم بروم»
۸۵۵		یک ماه دیگر دولت را ساقط می‌کنند
۸۵۵		برانداختن دولت نباید صورت قانونی پیدا کند
۸۵۶		شاهکار سیاسی مصدق
۸۶۰		تحلیل مصدق از امکانات خود
۸۶۲		حزب توده ایران و توانایی‌های آن
۸۶۴		حزب توده ایران از نگاه مصدق و سنجابی
۸۶۵		ساده‌لوحی و بی‌اطلاعی؟!
۸۶۸		پیغام‌های سران ارتش

- ۸۶۹ نه استعفا و نه زور آزمایی
 ۸۷۰ اگر کودتا نمی‌شد؟
 ۸۷۱ ادعای خوش بینی به عاقبت کار
 ۸۷۳ حکایت کی. بی. راس
 ۸۷۶ حکایت والتر لوی
 ۸۷۶ مسئله گرامت و پیچیدگی‌های آن
 ۸۷۹ آیا امریکا حاضر به تجدیدنظر در مواضع خود بود؟
 ۸۸۰ نظر جرج مک‌گی
 ۸۸۳ تأملی در شخصیت مصدق
 ۸۸۴ شگردهای خاص مصدق
 ۸۸۵ بیماری یا تمارض؟
 ۸۸۷ مصدق از نگاه دین احسن
 ۸۸۷ سنت زشت‌گویی و جنجال‌سازی
 ۸۸۹ مدح شبیه به ذم
 ۸۸۹ خود محوری و خودی محوری
 ۸۹۰ مخالفان دکتر مصدق
 ۸۹۱ از تازه‌ترین نوشته‌های مخالفان
 ۸۹۲ یک‌سونگری‌ها و ادب دموکراسی
 ۸۹۳ دوراهه استبداد و هرج و مرج
 ۸۹۴ ابر بلا
 ۸۹۶ خطای بزرگ دکتر مصدق
 ۸۹۷ توقع نامعقول
 ۸۹۷ پیامدهای نامبارک شکست
 ۸۹۸ درخواست اختیارات و انحلال مجلس
 ۸۹۸ هنرها و ضعف‌ها در ترازوی انصاف
 ۸۹۹ مشروطیت چه می‌خواست
 ۹۰۰ مصاف مجلس و دربار
 ۹۰۱ عرصه سیاست پس از رضا شاه
 ۹۰۲ ناهماهنگی در مواضع مصدق
 ۹۰۳ زمینه‌سازی برای جامعه مدنی
 ۹۰۵ پی‌نوشت‌ها
 ۹۰۷ پی‌نوشت یکم : ملی کردن نفت و حقوق ایران در شرکت‌های تابعه

- پی‌نوشت دوم : تازه‌ترین کتاب خارجی دربارهٔ ملی‌شدن نفت ایران ۹۱۷
- پی‌نوشت سوم : تحول صنعت نفت ایران، آرشیو تاریخ شفاهی بنیاد مطالعات ایران ... ۹۲۵
- پی‌نوشت چهارم : خلیل ملکی و تحلیل او از عملکرد دکتر مصدق ۹۳۷
- پی‌نوشت پنجم : گفته‌ها و ناگفته‌ها، تحلیلی از گزارش عملیات پنهانی سیا ۹۴۹
- یادداشت‌های جلد دوم ۹۷۹

۱۰۰۷ شناسنامهٔ رجال

آریانا، بهرام ۱۰۰۹؛ آزاد، عبدالقدیر ۱۰۰۹؛ آزموده، حسین ۱۰۰۹؛ اتلی، کلمنت ۱۰۰۹؛ اچسن، دین ۱۰۰۹؛ ادل، ویلبر ۱۰۰۹؛ اردلان، ناصرقلی ۱۰۱۰؛ ارسنجان، حسن ۱۰۱۰؛ ارفع، سرلشکر حسن ۱۰۱۰؛ استاکیل ۱۰۱۰؛ استالین، ژوزف ۱۰۱۰؛ استرنگ، سرویلیام ۱۰۱۰؛ استوکس، ریچارد ۱۰۱۰؛ استوتسمن، جان ۱۰۱۰؛ اسکندری، ایرج ۱۰۱۱؛ اسکندری، عباس ۱۰۱۱؛ اسمیت، آرمیتاژ ۱۰۱۱؛ اسمیت، والتر بیدل ۱۰۱۱؛ اسنو، هارولد ۱۰۱۱؛ اشرفی، حسینقلی ۱۰۱۱؛ افشار طوس، محمود ۱۰۱۲؛ ال‌کینگتون، ای. اچ. ا. ۱۰۱۲؛ ال‌ول ساتن، ال. پی. ۱۰۱۲؛ امامی، جمال ۱۰۱۲؛ امامی، دکتر سید حسن ۱۰۱۲؛ امیرعلایی، شمس‌الدین ۱۰۱۲؛ امینی، ابوالقاسم ۱۰۱۲؛ امینی، دکتر علی ۱۰۱۲؛ امینی، محمود ۱۰۱۲؛ امینی، نصرت‌الله ۱۰۱۳؛ انتظام، عبدالله ۱۰۱۳؛ انتظام، نصرالله ۱۰۱۳؛ ایدن، سرانتونی ۱۰۱۳؛ ایزنهاور، دوایت ۱۰۱۳؛ باتلر، ویکتور ۱۰۱۴؛ باتمانقلیچ، نادر ۱۰۱۴؛ باروز، برنارد ۱۰۱۴؛ بازرگان، مهدی ۱۰۱۴؛ بایرود، هنری ۱۰۱۴؛ برتود، اریک ۱۰۱۵؛ بروجردی، آیت‌الله العظمی حاج آقا حسین ۱۰۱۵؛ بروس، دیوید ۱۰۱۵؛ بقایی، دکتر مظفر ۱۰۱۵؛ بکت، سرویلیام اریک ۱۰۱۵؛ بوشهری، جواد ۱۰۱۵؛ بولارد، سر ریدر ۱۰۱۵؛ بوین، ارنست ۱۰۱۶؛ بهارمست، غلام‌محمود ۱۰۱۶؛ بهبهانی، آیت‌الله میرسید محمد ۱۰۱۶؛ بیات، مرتضی‌قلی ۱۰۱۶؛ بیکر، فیلیپ نوئل ۱۰۱۶؛ پایمن ۱۰۱۶؛ پرخیده، عباس ۱۰۱۶؛ پرکینس، جرج ۱۰۱۶؛ پرودام، هکتور ۱۰۱۶؛ پهلوی، اشرف ۱۰۱۶؛ پهلوی، رضاشاه ۱۰۱۶؛ پهلوی، محمدرضا شاه ۱۰۱۷؛ پیرنیا، دکتر حسین ۱۰۱۷؛ پیشه‌وری، سید جعفر ۱۰۱۷؛ ترومن، هری ۱۰۱۷؛ تقی‌زاده، سید حسن ۱۰۱۷؛ تورنبرگ، ماکس ۱۰۱۸؛ تولیت، ابوالفضل ۱۰۱۸؛ جب، سرگلادوین ۱۰۱۸؛ جرنگان، جان ۱۰۱۸؛ جکسن، سی. دی. ۱۰۱۸؛ جکسن، بازیل ۱۰۱۸؛ جونز، التون ۱۰۱۸؛ چرچیل، وینستون ال. ۱۰۱۸؛ حائری‌زاده، سید ابوالحسن ۱۰۱۹؛ حجازی، عبدالحسین ۱۰۱۹؛ حسیبی، کاظم ۱۰۱۹؛ حکیمی، ابراهیم ۱۰۱۹؛ داربی شیر، نرمن ماتئو ۱۰۱۹؛ دارسی، ویلیام ناکس ۱۰۱۹؛ دالس، الن ۱۰۱۹؛ دالس، جان فاستر ۱۰۱۹؛ دانش‌پور، عبدالحسین ۱۰۱۹؛ دریک، اریک ۱۰۲۰؛ دفتری، محمد ۱۰۲۰؛ دوهر، جرال ۱۰۲۰؛ دیکسن، سرپیرسن ۱۰۲۰؛ رانتری، ویلیام ۱۰۲۰؛ رزم‌آرا، حاجی علی ۱۰۲۰؛ رشیدیان، برادران ۱۰۲۰؛ روان، لسللی ۱۰۲۰؛ روحانی، فؤاد ۱۰۲۰؛ روزولت، کرمیت ۱۰۲۱؛ رولن، هنری ۱۰۲۱؛ ریاحی، تقی ۱۰۲۱؛ ریبر، تورکیل ۱۰۲۱؛ زاهدی، اردشیر ۱۰۲۱؛ زاهدی، فضل‌الله ۱۰۲۱؛ زنگنه، عبدالحمید ۱۰۲۲؛ زیرک‌زاده، احمد ۱۰۲۲؛